

HAL
open science

Kontsumitzaileen eta erabiltzaileen hizkuntzaz Ipar Euskal Herrian : adibide batzuk

Jean-Baptiste Coyos

► **To cite this version:**

Jean-Baptiste Coyos. Kontsumitzaileen eta erabiltzaileen hizkuntzaz Ipar Euskal Herrian : adibide batzuk. “ Euskara, kontsumoa eta hizkuntza eskubideak ” Euskaltzaindia - XIII. Jagon Jardunaldiak, Nov 2008, Bilbo, Espainia. artxibo-00344170v1

HAL Id: artxibo-00344170

<https://artxiker.ccsd.cnrs.fr/artxibo-00344170v1>

Submitted on 3 Dec 2008 (v1), last revised 15 Sep 2009 (v3)

HAL is a multi-disciplinary open access archive for the deposit and dissemination of scientific research documents, whether they are published or not. The documents may come from teaching and research institutions in France or abroad, or from public or private research centers.

L'archive ouverte pluridisciplinaire **HAL**, est destinée au dépôt et à la diffusion de documents scientifiques de niveau recherche, publiés ou non, émanant des établissements d'enseignement et de recherche français ou étrangers, des laboratoires publics ou privés.

KONTSUMITZAILEEN ETA ERABILTZAILEEN HIZKUNTZAZ
IPAR EUSKAL HERRIAN : ADIBIDE BATZUK

Jean-Baptiste *Battitu* COYOS
jean-baptiste.coyos@wanadoo.fr

SARRERA

Euskaldunaren Almanaka-ren Belle Jardinière saltegi handia (1923).

Hizkuntza baten bizindarra erabileran neurtzen da bereziki. Horri buruz hizkuntzaren lekua bizitza sozio-ekonomikoan adierazle garrantzitsu bat da, erran nahi baita ekoizpen eta kontsumo guneetan, Erramun Baxokek goiz honetan erran digun bezala.

Ipar Euskal Herriko kasua hartuz adibide batzuk eman nahi nituzke, XIX. mendeko eta XX. mendeko hastepeneko euskararen erabilera berezi bat aipatuz, oraiko egoerari konparatu nahian. Aurkezpen hau Frantziako oraiko hizkuntza legeriaren testuinguruan kokatuko dut.

1. EUSKARAREN PRESENTZIA KONTSUMOAN XIX. MENDEKO IPARRALDEAN : ALMANAKETAKO IRAGARKIAK

Zein izan ziren mendeen zehar euskararen erabilera areagotzeko eta indarberritzeko ekintzak kontsumoan ? Zein izan da euskararen presentzia, euskararen erabilera lehenago komunikazio tresnetan ?

OBIN tratulariaren etchea
J. NEYS. HARENONDOKOA
 BAYONAN
 Lormand carrica, 5, lumeroan
 YOSTEKO TRESNAC MOTA GUCIETARIC

Aparatu holakoentzat, frantces, angles eta amerikano, egile hobesoen, mandatar bakarra.
 Yosteko aparatuac fomentizat, dendari, chachtre, eta zapataintzat.
 Precioac hainitz aphaidnac pagamenduaren aisetasuna, ikhasteko manera urric.
 Molde berriko LISA-BURDINAC eta egun osoa berac beratzendituen sas baita ikhazarekin.
 KUTCHIA AZARRAC Baudé gisan, ezinerriac eta beraciki ohoinen eta suaren contra segurtatuac.
 Velocipedes edo laster ibiltzeko lirriac, anglesac eta frantcesac molde gucietaric; bi-arruda eta hirur arrodeta-kouac, Budge, Howe, etc. Pagamenduarentzat aisetasuna.

SOCIÉTÉ GÉNÉRALE
 Franciaco combertsioaren eta lanaren laguntzeko eguina
 FONDATUA 1864^{an}
 SOCIÉTATEAREN CAPITALA : 120 milioins
 Bureau principala Parisen : 54 eta 56, rue de Provence.
 BAYONACO BUREUA : RUE VAISOT, 6
 CHARLES LABORDE, BAYONACO DIRECTORA

Societate yeneralac errecebitendu dirua conditione hautan :
 Diru paussatua galdeguin orduco bihurtua dena emaiten du ehuneco bat interes . . . . . 1 %
 Borts uribetaco placatua den diruari ehuneco . . . . . 4 1/2 %
 hau eta erdi . . . . . 4 1/2 %
 Societate yeneralac pagacentu titulu frantces eta estranyer gucien interesac.
 Gargatenda ere Bolsaco tituluen saltzias eta erositas.
 BAYONACO BUREUAREN OPERACIONE PRINCIPALAC DIRA :
 Pariseco bolsan eguin behar diren orden eguitias.
 Titulutan eguin behar diren operacioneac (chanyatcia, berritcea, etc.)
 Tituluen gutaitcias.
 Tituluen gainan diruaren emaitiaz.
 Tituluen intresen pagatsias.
 Tirayten atheratecn diren tituluen somaren emaitiaz.
 Franciaco eta Estranyereco hiri principalenetarac diruaren furnisias.
 Souscriptione gucietao emisionen eguitias.
 Societate yeneralac saltzen du gastuac gabe Lyoneco, Onesteco eta Esteco burlin biden obligacioneac, bai eta ere Banca Hypothekatuia eta Lyoneco lurac 1880^{an} empruntatu duen obligacioneac.

Euskaldun Almanac edo onaren berria-ren Obin tresna merkataria (1884) eta Société générale bankua (1885)

Euskararen historia sozialean sartzea litzateke hori eta alor zabal horretan ez naiz hemen ibiliko. Halere esperientzia interesgarri bat nahi nuke aipatu, Baionako almanaketako iragarkiena. 1848an argitaratzen da lehen aldikotz almanaka bat, Jean-Baptiste Etcheberry apaizaren eskutik (Díaz Noci : 35). Geroztik errepublikazaleek ere berenak argitaratuko dituzte, xuri eta gorrien arteko borroka prentsan biziaraziz. *Euskaldun Almanac edo onaren berria*, adibidez, bonapartista zen (Díaz Noci : 37).

YOSTECO MACHINAC
 EGIEZCO "Singer"
 SINGER Compainiac abisatzen du, baduela DONIBANEN, P. CAZEAUX baitan, bere YOSTECO MACHINA famatuen depota bat.
 Machina horiec, baster guzietan yabalduac, yustuki estimatuac dire egiten duten lanaren fintasunas eta errechitasunas.
 P. CAZEAUX da bakharric DONIBANEN Compainia Singer-en encargatua.

YOSTECO MACHINAC
 EGIEZCO "Singer"
 SINGER Compainiac abisatzen du, baduela DONIBANEN, P. CAZEAUX baitan, bere YOSTECO MACHINA famatuen depota bat.
 Machina horiec, baster guzietan yabalduac, yustuki estimatuac dire egiten duten lanaren fintasunas eta errechitasunas.
 P. CAZEAUX da bakharric DONIBANEN Compainia Singer-en encargatua.

Euskaldun Almanac edo onaren berria-ren Casenave txokolategia (1884) eta Almanaka Berria-ren Singer josteko mekanika (1885).

Almanaka horiek urtekariak ziren, euskara hutsez. Efemeride, laborariendako aholku, ipuin, historia labor eta ere publizitate edukitzen zituzten, besteak beste. 1884ko *Euskaldun Almanac edo onaren berria* almanakak adibidez 42 orrialde baditu, horietatik 7 publizitatez. 1885eko *Almanaka Berria*-k 64 orrialde ditu, horietatik 7 orrialde gehi azpiko orria iragarkiekin.

Almanaka Berria-ren « Ameriketaco Pacabot eta Bapurren compainia yenerala » (1885) eta Euskaldunaren Almanaka-ren André Louis espartin egileak (1923).

Iragargi horiek euskara hutsez ziren batez ere, baina batzuk frantsesarekin nahasiak :

Ikus Euskaldun Onaren Almanaka-ren Pharmacie Moderne (1907) eta Bénédictine edaria (1911), edo Euskaldunaren Almanakaren Belle Jardinière (1923), gorago.

Oraiko egoerari konparatuz, ikusiz gaur egungo euskarazko publizitatea murrizta dela Iparraldean, zer suposa ote genezakeen ? Orduan jendea euskaldunago zela edo bederen orduko euskal irakurleagoa oraingoa baino handiago zela.

2. FRANTZIAKO HIZKUNTZA-LEGERIA ETA KONTSUMITZAILEAK : HIZKUNTZA-ESKUBIDERIK EZ, FRANTSESDUNENTZAT EZ EZIK

Euskararen gaur egungo egoera ulertzeko indarrean dagoen hizkuntza-legeria kontuan hartu behar dugu, besteak beste. Gure aztergaiari lotuak diren legezko testu denak ez ditugu apaituko hemen. Azpimarratu behar da ere Frantziako hizkuntzek berezko legerik ez dutela, frantsesak ez ezik.

Aipatzeko lehen testua 1789ko *Gizakiaren eta Herritarren Eskubideei buruzko Adierazpena* da. Bere 11. artikuluan « herritar orok askatasunez hitz egin, idatz eta inprima

dezake » baieztazen du (Euskaltzaindia : 137). Halere podere publikoek jakinarazi dute frantsesez inprimatuak ez diren Frantziako aldizkariak beren buruari buruzko beharrezko lege-aipamenak frantsesez eman behar dituztela, prentsari ematen dion Estatuko diru laguntza eskuratzeko. Erabaki horrek urte batzuk ditu eta horrengatik ez da orain Frantzian, frantsesez salbu, argitaratuak diren hizkuntza hutsezko aldizkaririk.

Testu garrantzitsuena Toubon legea da, *Frantsesaren erabilerari buruzkoa* («Loi relative à l'usage de la langue française », 1994). Bere lehen artikulua adierazten du : « Frantsesa, Konstituzioaren aginduz Errepublikaren hizkuntza dena, Frantziaren nortasuna eta ondarearen oinarritzko osagaia ere bada. Horixe da hezkuntzaren, garraioaren, trukeen eta zerbitzu publikoen hizkuntza (...) » (Euskaltzaindia : 144). Ondotik 14 artikulun zehar legeak frantsesari beharrezkotasuna eta bakartasuna ematen dizkio, kontsumoaren egoera eta alor desberdinetan, dokumentu, jarraikibide, iragarki, argitalpen, gertakari mota denetarik aipatuz. Ez ditugu hemen zerrendatuko. 16. eta 17. artikuluetan, arau hoiien hausteko zigorrak zehaztu dira.

Halere 21. artikulua dio : « Lege honen xedapenak aplikagarriak dira, Frantziako erregioetako hizkuntzen legeriari eta araudiei kalterik egin gabe, eta ez dira haien erabileraren aurkakoak » (*ibid.*). Jakinez kontsumoan hizkuntza hoi erabileraren alde legerik ez dela, frantsesa da legezko hizkuntza gizarte-alor horretan. Beste Frantziako hizkuntzak jasanak dira baina beti frantsesaren ondoan.

Indarrean den legeriarengatik, hiztun multzoen eskubide kolektiboak onargaitzak dira, hiritarren berdintasunagatik (Konstituzioko 1. artikulua). Herri hizkuntzen erabilera publikoa ezin onartua da 2. artikulua emendakin berriarengatik. Era batez norbanakoen eskubideak zainduak dira, baina alor pribatu eta hurbilean bakarrik. Bizi publikoan. Hizkuntza-eskubiderik ez da Frantziako eskualde hizkuntzen kasuan, frantsesdunentzat bakarrik.

Beraz euskararen alde kontsumo eremuan gehiago egin daiteke Ipar Euskal Herrian, baina beti frantsesa erabiliz ere.

3. EUSKARAREN ESKAINTZA KONTSUMOAN – ADIBIDE BATZUK

Orotarat Ipar Euskal Herrian gauza gutxi dira euskara kontsumoan baliatzen dutenak. Halere panorama osoa ematea luzeegi litzateke xehetasunetan sartuko bagina. Beraz adibide batzuk baizik ez ditut emanen.

3.1. Zerbitzuak eta merkataritza : SNCF, bankuak, saltegiak, norabide

Bada orain urte batzuk **Demoak** euskaltzale talde kontestatzaileak **SNCF** tren konpania euskaldu nahi duela, euskara Iparraldeko geltokietan sar dadila bederen. 17 ekintza eginak dituzte, poliziak 55 pertsona polizia-etxera eramanez ditu, zigorrak metatu dira. Baina, azkenean, SNCFak ez du deus egin eta orain duela gutxi eraberritu duten Baionako geltokian ingelesa eta gaztelania sartuak dira. Euskara ez.

Bankuak Banketxeek txeki-liburuxka elebidunak eskaintzen dituzte : baina ez dute sistematikoki proposatzen eta euskaltzaleek ez ezik bezeroek ez dituzte horiek eskatzen, ez baita badiorela ere. Ohizkoenean, euskaraz idatziak diren txekiak onartuak dira, Iparralde osoan bederen. Bainan ez da sistematikoa. Kutxa automatiko batzuetan mezuak bi hizkuntzetan dira.

Relevé d'identité bancaire-IBAN

Crédit Mutuel
 CCM BAYONNE CENTRE
 Tél 05 59 29 05 60
 5 RUE DU 49EME
 64100 BAYENNE

Identifiant national de compte bancaire - RIB

Bankuaren Kodea Code Banque	Bulegoaren Kodea Code Guichet	Kontuaren Zenbakia Numéro de Compte	B.O. rangakoa Clé RIB	Helbideratzea Domiciliation
15999	02277	00055405501	19	CCM BAYONNE CENTRE

Identifiant international de compte bancaire

IBAN (international Bank Account number)				
FR76	1599	9022	7700	0554 0550 119

BIC (Bank Identification Code)
CCMIFR2A

KONTUAREN TITULARRA
ACCOUNT OWNER

ELIZABERRIKO GAU ESKOLA
 CZ M LAPEGUE
 MAISON BORDA
 QUARTIER ELIZABERRI
 64690 MOUGUERRE

Ereinozu orrihka hau zure kontuko jalgiltzen eta sartzen helbidaratzeko zure erreferentziak behar dituenari. Gisa horretan, eragiketa horiek okerrik eta berarik gabe egingen dira.
 This statement is intended to be delivered, to those of your creditors or debtors who have transactions posted to account (credit, transfers, payments, etc....)

Crédit Mutuel-en banku nortasun-laburpena.

Saltegiak Supermerkatu eta hipermerkatu batzuek seinaleitika elebiduna erabilten dute barneko bideetan, eta ez besterik, ez produktuen etiketan adibidez. Ordainlekuan nehork ez du euskara erabilten, ez eta ere ahozko abisuetan. Denda hoietan euskara idatz daitekeela baina ahozko hikuntza ez dela erran genezake.

3.2. Prentsa :

Ikus dezagun orain zer den euskararen lekua gaur egunko prentsako iragarkietan Ipar Euskal Herrian. *Sud-Ouest* Bordeleko monopolia zuen egunkaria ez du bat ere euskara erabilten. *Berria* egunkaria ez dugu aipatuko, Hegoaldean argitaratua baita. Beraz *Le journal du Pays Basque* egunkariari eta *Herria* astekariari interesatuko gara.

Herria astekaria euskara hutsez idatzia da. Bere zortzi orrialdeetan publizitate gutxi baditu ; euskaraz dira, frantsesarekin nahasia batzutan eta tamaina txikikoak. Batzutan enpresa pribatuen publizitatea dela ohartu behar da.

Juankar-ren poesia ez daiteke bakarrik herriegoa baino bai lur gainean dabiltzen ibiltari guziena, bere ikuspegi zorrozaren bitartez, hor, gure pean mila puskatxotan. Alvaro Munditanoren "en trompe l'oeil" margoen detale berriusokin batera. Aralar eta Urbasko mendei gaitan dabilan Andres Gardemendiaren boz nahimen haundia bat asmarazi digu, jakinez oinarritzea eta itxuratu: maila dugun toki batean nahiko ginek-lak izan, borbotak gaila uran egotera. Dastusioak... er-rauzteak... ihesak... gordetzeak... dasterrateak... hitzak... adin finen, maila dugunaren gehiago ez izateak... dakarren bihotz urruteak ditu nurbait poesiarren hegala Juankar-ri zabalazten. Gure izatea bikoiztasunez bete da koloz ("sortzeak-hiltzaok", "amatez-gizone", "misi-ateoigina", "amodioa-herri") bere espresioak tsurua asko agertzen digu, baina asma dilaie ere Juankarrek nahiko lukola sendimendu xuxuriatuen eraki itakien mundu bat ikusi, bai eta bere olean xori miztazalaren oharre bat aurkitu, berarekin muga guzien gainetik hegaldaka librez biltzeko.

Juankar Mugartzen euskarariko engaiamendua sentitu digu ere, meatzari batek bezala, lur barnetik jalgartzen dituen hari bibien pare, sakonki ikerutako hitz ahaztu batzue bere oienetan nun nahi eskaintzen baldeuzkigu.

Auxtin Zamora

BERTSULARI XAPELKETA

Urratsez urrats bertsulari xapelketa heldu da finalaren aitoralho pantiñan igandean. Urdiaren izan den azken kanporaketorak. Aro txarra izan ahalik berrehun bat ontzulek parte hartu dute saloñ giro oso onean. Aiti behar ziren sei bertsulak hor ziren, lanak ohizkoak. Fiermuko Christyren gidaritzapean, Kartze-lako gaila aldi hantari hau zuten: "Nahiz eta aberatza ziren, egiazki eskas izan hori ezin duzu ukan". Bukieran sailkapena hauze zen: 1º) Odei Barroso 318,5 puntuetan, 2º) Miren Artabe 308 p. 3º) Eñi Erremundegi 302,5 p. 4º) Enentz Zabaleta 299,5 p. 5º) Kristine Xabierena 295 p. 6º) Egoitz Zetia 289,5 p. Azaloren 15ean, aratsaldeko 15ean, jokatu den finaleko zortzikotea honela osatua da, ez ukan puntuen arabera baino silabeko ordenan: Kristos Aizpurua, Miren Artabe, Amets Arzakus, Maddalen Arzakus, Odei Barroso, Susriai Colina, Eñi Erremundegi eta Xumai Murua. Ohar hau egin gabe ezin da utzi Eñi Erremundegi eta Mixel Aire Xalador-ek puntu kopuru bere izan dutela kanporaketa hostean baino epaiaren postuen eta arauen arabera lehen izendatua dote finalera. Gehituak dut erantz nahi duenarantz finala aitzin bazkalzeko ahala izanen dela 22 eurotan tokian berean baino behar beharrezkoa da postu emateko aitzin telefono hartara deituz: 0559540788. Ongi etorri oraidan bertsulak guziet.

B.S.

peinture/vitrerie/papiers peints
révêtements sols et murs
étanchéité façades

**MARTIN
IRAZOQUY**

JEAN-PIERRE IRIBAREN-en
segida harturik

"Kaillardoenen" - 64210 AHETZE
Tel. 05 59 41 99 02

Martin Irazoquy tindatzailearena (*Herria*, 2008/11/06 2890)

EGUI eTA BIHAR

ARO HITSA

Duela zenbait denbora jadanik hedatua zen sozia eta ora sua berri zitzu da hor gaindi: Frantzan barna baitira 115 aro-keratze, noiz nua nolako arua izanen den erlaten dutanak, 70 sekurik aro-keratze bati zerratu omen dira arantza-keratze zabal baten estakurutan. Ez berehala bainan emeki emeki, zazpi edo zortzi urte barna, eta langileak kango ezazti gabe, bakarrak erretretatzen janan direnen ordainak ez hartuz...

Egun hotan, bazterrak kekatu dira horren gainetik, keategiak lanleku asko greban ere jartzen. Dole keategien sareak azkartu behar dituzte keategiak, gero eta munita handiagoa badutela sai horiek. Arrakasta ere araberan. Arrantza-keratzen alde direnak orotara garatu egunetan diren erretretasunekin keategi gutiago eta langile gutiago aski dela lan bororan egileko eta frantziar berri arrotz batzuen eskari langile gutxiagoren ere lan hobea egiten dela berain...

ETA ORAI ?

Banokoo hein bat azkar irau denaz, beste-az ekonomia guztaren kalte handitan itaioa, gobernuak hartu dituzte neurri bereziak oraindik dagoen eta zentralizatu. Eskuntza eta "arrotz" alde arrotz. Komunitateak korra, sozialistek boza xuri ematen zutela, delako neurriak arrotz orain kaurituz ere, arrotz orain bainan halore eskasegilek...

Eta ora beraz, nua gira? Espantuz guri bazterren, antzitz erapikatuz ere bide onetiki abiatuak girela salta handiegirik ez izalako hor gaindi, ora antzitzabari bidega seguri aro-keratze bainan nehor ez hasitoki fida, geroaz buruz eta halako sukur mintu bat beti hor... Burtisa gidatuz, baturer kolokoki goiti ar, bestetan harpez beheluti... Bestalde, lanleku irantzen sendi

halako giro liru aire bat. Nagusiak dudator, iristikurik ez hartu nah. Lana zitiela xuhurtzer arri lekuka segurik, lan-eskasaren ausikia jadanik ere handituko zelarik... Hots, zerua arrotz gobeidua egoki...

Hainbesteanekin jakin da "Caisse d'Epargne" etxeko aro-keratze sei etaun million euro gidatu zituzela urtaren 8-an, aski iratu okerrek eginkik egun hartan. Kasik bi aste jadan dira holoaki berri harrigarria batero hedatu gabe bainan azkenean ezin dute gehiago gorde... Eta banko holoaki mail gorenaren ziren hiru atzindarik beren kargu utzi behar ukan dute!

BEHARRI HANDI..

Azen ontzoko, horra beste xitorio bat untsa usain bozra duen! Nicolas Sarkozy presidentak borak du alera pusatu auzitegiat, bazik-eta gozurrez zikimdu izan dela Pariseko asteakari baten agurtu artikulu baten gain. Artikulu hori egina bialuz bertikatari batek noizpait jakina zutena, zer zen jule batek behin sestu paper batzuzten. Paper horiek, eskuz idatzirik omen hamabi urtez "Behari Handi" edo "Renseignements Gendéraux" delako zortzitu solaren buru gorenaren izen Yves Bertrand politikari atzindari ohiak. Honek dio delako paperak bere "hori" batzuz zirela, zortian ez baltzen ezarria holoaki edo halako gauza egia zela bainan egia zen ala ez itargai izaliti ahal zela bakarrik... "Nota" batzuz bertikatari hartuz denboran eta beste nehorik ezin biala untsalaz... Zer jalgiko ote den beharri handi eta mihia luze saltsa nahasi hortarik, hori gerok erranen du...

Dena den, Sarkozy ez da bakarra xexutu dena delako artikularen gain... Charles Pasqua barne-ministro ohiaren arunt hasarre da eta beste politikari batzuz arunt matur, hortien barne Lionel Jospin gobernatuz izan zena bost urtez...

Disko berria plazaratu du Benito Lerbundi kantariak hamar kanturekin. Hamar kanturekin bederziti berriak dira, hitzez ala musikaz. Hamargarria, aldiz, Hazezduar Jose Mendiguan "Kantuz". Diskoaren izenburua: "Itsoa ulu zolia".

Gerla zibileko krimenen aztertearen kontra

Espainiar Auzitegi Nazionaleko prokuradoreak geldiarazi nahi du Baltasar Garzonek gerla zibileko eta Frankoren diktadura garaiko krimenak ikertzeko asmoa: 1938tik 1952 urteak artean desagertu parteben aztarnak aurkitzeko. Jadanik zenbait hilotzi 19- aztertearen hasiak zirelarik, Hologitea igorri dio auzitegiari errazez epailek ez duela horreiko lanaren egileko eskuiderik. Zenbait abotz erizun dira erabait ez direla gerla zibileko zauriak berri iraki behar eta Frankismoren kontrako Zineako inkeziotza egin nahi duela epailek. Aldiz, familik lan horren egitea eskerzen dute biktimen gogoa ez dadin ahaztu izan. Euzkial Herri- an 13 mila pertsona badira desagertuak: 8650 EAE autonomia erkidegoan eta 3451 Nazioron.

Lasa eta Zabalaeren aldeko omenaldia

GAL-ek duela 25 urte bahitu, torturatu, erabili eta gisu bizian lurperatu zituen Lasa eta Zabalaeren oronimenez. Tolosen egilekoa zen manifestatzailea indarrez desegin du erantzaitzak. Sei pertsona arrastatuak izan dira, zenbait ordu borantago aske utziak izan direnak. Baltasar Garzon Espainiako Auzitegi Nazionalako epaileak agindua zuen manifestatzailea debekatzea. 1958ean Lasa eta Zabalaeren gorputzak aurkitu eta Tolosaan eraman zituztenaren ere istulu handiak izan ziren, orduan ere omenaldia debekatu egin baitzuten Errepublikak. Kritika gozorrak entzunarazi dituzte antolatzaileek PSE eta PNV-ren kontra.

DUHALDE
ETXERREKIN eTA OBRA GUZIAK
64480 UZTARITZE
TEL : 05 59 93 00 48
FAX : 05 59 93 23 94

Duhalde etxegintza enpresarena (Herria, 2008/10/23 2978 zbk.).

Le journal du Pays Basque – Euskal Herriko kazeta (Le JPB) egunkari gazteak 12 orrialde gutxienez ditu, batzutan gehiago, eta honek ere iragarki gutxi ditu orotara. Horietatik batzuk euskaraz dira. Erran behar da egunkari hori frantsesez idatzia dela nagusiki.

Des résidus et des traces de... Par ailleurs, à Hongkong, le... ré Constance Chan, responsable... la loi les auteurs d'infra...

Observatoire du goût de l'eau
Formé à la dégustation, vos remarques nous permettront d'améliorer en permanence la qualité de votre eau du robinet.
Rejoignez notre panel de goûteurs d'eau!

AEK
mihia jan dizu katuak?
milaka mintzaille berri urtero
IKASI EUSKARA www.aek.org 05 59 25 76 09

DANTZA HIRIAN 2008
Irailak 19 - Ostirala / DONOSTIA
Irailak 20 - Larunbata / IRUN
Irailak 26 - Ostirala / HENDAIA
Irailak 27 - Larunbata / BAIONA
le journal

AEK-ren izen-emate kanpaina, Dantza Hirian emankizuna (Le JPB)

Iragarkiak zein gizarte-alorrei lotuak diren ohartzea interesgarria da: lehenik eta bereziki euskalgintza eta euskal kultura, gero Hegoaldeko iragarki batzuk, azkenean udalekoak eta enpresa pribatuko gutxi.

kazeta info
Informazio haria
Ipar Euskal Herrian sorturiko euskal egunkari digitala
www.kazeta.info

Le littoral basque sous surveillance des experts
Amets Arzallus eta Karlos Aizpurua finalerat
La récolte des pommes 2008 s'annonce "très bonne" du côté d'Euzigar

Kazeta.info web gune berria, Kontseiluaren « euskal tonbola » (Le JPB)

Aritz Araburu doit maintenant tout donner

Le quiksilver pro se déroule actuellement dans les Landes, l'occasion de rencontrer le basque Aritz Araburu, l'un des quatre Européens engagés dans l'élite du surf mondial, le top 43. Il évoque sa saison rendue difficile par les blessures et son désir de se battre jusqu'au bout pour sauver sa place. Cela devra commencer par Hossegor où il entre en lice ce matin et devant de nombreux supporters venus de Zaratiz. Page 15

trouve libre
"Quel est le crime ?"
par Gérard ONESTA

Bâtiland
L'univers des matériaux
www.batiland.fr

MATÉRIAUX DE CONSTRUCTION **BOIS COUVERTURE**
ISOLATION **MENUISERIES** **CARRELAGE**

BERECIARTUA MATÉRIAUX
Ascain : 05 59 85 99 99
Baigorri : 05 59 37 91 00

CAMOU-KIRIBARNE
Hasparren : 05 59 29 10 57

ETXEGINTZA MATÉRIAUX
St-Gladie : 05 59 38 51 41
Navarrenx : 05 59 66 12 03
Chéaute : 05 59 28 16 18

Hoberenak zure zerbitzuko !

Seaskaren Glisseguna animazioa, Bâtiland etxegintza enpresaren iragarki elebiduna.

3.3. IV. inkesta soziolinguistika Ipar Euskal Herrian : Euskararen erabilera merkataritzan eta zerbitzuetan

Zein hizkuntzetan mintzatzen zara ? Jendetza osoa

Hiztunak	Euskaraz gutxi gorabehera	Euskaldunak frantsesez	Erdaldunak	Frantsesez orotara
Banketxean	% 11,8	% 19,3	% 68,9	% 88,2
Osasun-zerbitzuan	% 9,6	% 21,2	% 68,9	% 90,1
Udaletxean	% 16,6	% 14,5	% 68,9	% 83,4
Administra-zioan	% 8,6	% 22,5	% 68,9	% 91,4
Saltegietan	% 14,5	% 16,6	% 68,9	% 85,5

Panorama labur honen bukatzeko interesgarria da ikustea Ipar Euskal Herrian 2006ko IV. inkesta soziolinguistikoaren arabera zein diren erdal gune nagusiak. Beraz, ahozko erabilerari bizitza sozioekonomikoan interesatzen gatzaio. Bere « Euskararen egoera Ipar Euskal Herrian » txosten gotorrean Erramun Baxokek dio : « gizarte zerbitzuetan euskarak ez du leku handirik salbu herriko etxeetan » (2008 : 46)¹.

Banketxeetan frantsesez bakarrik mintzatzen direnak hiztunen % 88,2 dira (% 68,9 erdaldun + % 19,3 euskaldun), osasun-zerbitzuetan % 90,1 dira (% 68,9 erdaldun + % 21,2 euskaldun), udaletxeetan % 83,4 dira (% 68,9 erdaldun + % 14,5 euskaldun) eta administrazioetan % 91,4 (% 68,9 erdaldun + % 22,5 euskaldun). Saltegietan % 85,5 dira frantsesez bakarrik mintzaten direnak (% 68,9 erdaldun + % 16,6 euskaldun).

Halere, familian, etxean, lagunekin, auzokoekin gehiago dira euskaraz gehiago, euskaraz frantsesez bezainbat edo gutiago mintzatzen direnak.

Emitza hoiien balio erlatiboaren ebaluatzeko, jakin behar da euskaldunak % 22,5 direla orotara eta elebidun hartzaileak % 8,6 inkestaren arabera.

4. ONDORIO GISA

Kontsumoan euskararen ibilbide kaotiko eta anekdotikoa aurkeztu dugu pixka bat². Noski horren azterketa sistematikoa egiteko da.

Baina, segur aski ere, Ipar Euskal Herrian kontsumoaren alorrean euskararen alde gehiago egin daitekeela agertzen da. Baina frantsesa erabiliz ere nahitaez, frantsesari osoki emana den Frantziako legeriarengatik.

5. IKONOGRAFIA KRONOLIGIAN

Cazenave 1884: Escualdun Almanac edo egunari berria

Obin 1884: Escualdun Almanac edo egunari berria

Soc Générale 1884: Escualdun Almanac edo egunari berria

Ameriketako pakebota 1885: Almanaka Berria

Singer 1885: Almanaka Berria

Pharmacie Moderne 1907: Eskualdun Onaren Almanaka

Benédictine 1911: Eskualdunaren Almanaka

Arnaud Louis 1923: Eskualdunaren Almanaka

Belle Jardinière 1923: Eskualdunaren Almanaka³

Crédit Mutuel banketxeko dokumentua 2008

Berria astekaria 2008 : Martin Irazoquy tindatzailea

Berria astekaria 2008 : Duhalde etxegintza enpresa

---

¹ Euskararen Erakunde Publikoaren hizkuntza politika proiektu berrian kontsumitzaileei eta erabiltzaileei hizkuntzaren eskaintza ez da kontuan hartu (*Hizkuntza politika proiektua « Hiztun osoak helburu, haur eta gazteak lehenetsun »*, 2006ko abendua).

² « Anekdotiko » da A. Urrutia euskaltzainburuak erabili duen adjektiboa hitzaldi honen ondoko eztabaidan.

³ Jasone Salaberriak lehen bederatzi dokumentu eskanerizatu horiek eman dizkit ; Baionako Euskal Erakustokiko liburutegian kontsulta daitezke.

Le journal du Pays Basque – Euskal Herriko kazeta egunkaria 2008 : 7 iragarki 2008ko udazkena.

ERREFERENTZIAK

- BAXOK Erramun, 2008, *Euskera egoera Ipar Euskal Herrian – La situation de la langue en basque au Pays Basque nord*, Euskararen Erakunde Publikoa, polikopiatu elebidun.
- DÍAZ NOCI Javier, 1995, Ipar Euskal Herriko almanakak, *Euskal prentsaren sorrera eta garapena (1834-1939)*, Medios de comunicación 5, Donostia, Eusko Ikaskuntza : 35-38.
- EUSKALTZAINDIA – JAGON SAILA, 2007, Gizakiaren eta Herritarren Eskubideei buruzko Adierazpena (1789), 11. artikulua, *Hizkuntza-zuzenbidea Testu-bilduma euskaraz*, Bilbo, Euskaltzaindia : 137.
- _____, 2007, Toubon legearen 1, 11-I, 21. artikulua (1994), *Hizkuntza-zuzenbidea Testu-bilduma euskaraz*, Bilbo, Euskaltzaindia : 144.
- EUSKO JAURLARITZA, NAFARROAKO FORU ALDUNDIA, EUSKARAREN ERAKUNDE PUBLIKOA, 2008, *Euskararen Jarraipena IV - Euskal Herriko Soziolinguistikako Inkesta 2006*.
- LOI N  94-665 du 4 ao t 1994 *relative   l'emploi de la langue fran aise* [1994ko agorrilaren 94/665 zenbakirekiko legea, frantsesaren erabilerari buruzkoa], www.legifrance.gouv.fr/texteconsolide/PCEAW.htm.